

HET TREFPUNT MEDISCHE GESCHIEDENIS IN NEDERLAND

STAND VAN ZAKEN, juli 2015

Het Trefpunt Medische Geschiedenis in Nederland wil *een ontmoetingsplaats én werkplek* zijn voor iedereen die geïnteresseerd is in de medische geschiedenis. Daarbij wordt nauw samengewerkt met de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis (NVMG). Het Trefpunt bevat de grootste buitenuniversitaire verzameling boeken voor de studie van de geschiedenis van de geneeskunde en gezondheidszorg, in het bijzonder in Nederland.

Naast de mogelijkheid om de bibliotheek te raadplegen biedt het Trefpunt accommodatie en faciliteiten voor onderzoek en bijeenkomsten. Omdat het Trefpunt geheel op vrijwilligers draait, wordt er van bezoekers een grote mate van zelfredzaamheid gevraagd. Het Trefpunt (Foksdiep 2 en 4) is eigendom van en wordt beheerd door de Stichting Centrum Medisch-historische Documentatie en Medisch Erfgoed (SCME). De panden Foksdiep 6 en 8 zijn (vooralsnog) particulier eigendom, maar vormen met Foksdiep 4 één functioneel geheel.

Samenwerking in het Trefpunt

In het Trefpunt wordt samengewerkt met de volgende organisaties:

- De Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis (NVMG), opgericht in november 2013. De NVMG wil historische kennis en historisch besef bij alle disciplines in de zorg stimuleren. Zij organiseert o.a. cursussen en bijeenkomsten. Zie voor meer informatie www.nvmg.nl.

- Het Domus Overleg Medische Geschiedenis, waarin de historische gremia van de wetenschappelijke verenigingen binnen de federatie Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) deelnemen. Bij de opbouw van het Trefpunt wordt op twee niveaus met het Domus Overleg samenwerkt.
 - (A) *Via 'curatoren'*. Het Trefpunt wil voor alle gremia, i.c. voor alle disciplines en specialismen deskundige begeleiding bij de opbouw van de vakspecifieke collecties die eigendom zijn van het Trefpunt. Inmiddels zijn er negen curatoren aan het TMGN verbonden.
 - *Interne geneeskunde*: dr. Arie Berghout, internist n.p.
 - *Chirurgie*: Anno van der Tol, chirurg n.p.
 - *Verloskunde en gynaecologie*: Lottie Lubsen en Margit Boer, beiden gynaecologen n.p.
 - *Neurologie-psychiatrie*: Ernst Koppejan, neuroloog n.p.
 - *Anaesthesiologie*: Laura Krikken-Hogenberk en A. Beckers, anaesthesiologen n.p.
 - *KNO*: prof.dr. Kees Graamans, kno-arts n.p.
- Buiten het Domus Overleg is dr. Gerrit-Jan van Wiggen curator van de speciale collectie boeken, tijdschriften en documentatie betreffende de *Tandheelkunde*.
 - (B) *Met huurders*. De gremia van het Domus Overleg kunnen ook als huurder aan het TMGN verbonden zijn. Zij beheren dan hun eigen collectie(s) en maken vrij gebruik van alle faciliteiten. Het Historisch Genootschap van de Nederlandse Vereniging voor Urologie is inmiddels huurder en werkt hard aan de 'inhuizing' van haar bibliotheek en mooie historische verzameling. De Nederlandse Vereniging voor Radiologie heeft besloten haar in het pand Foksdiep 4 haar Centrum voor Radiologisch Erfgoed in te richten. Met enkele andere gremia wordt overleg gevoerd.
- De Eenhoorn, gevestigd Foksdiep 6, met historische verzamelingen op farmaceutisch gebied, zowel apothekersinrichtingen als boeken, tijdschriften en archieven. Contactpersoon: mevrouw dr. Annette Bierman.
- Het Medisch Leesmuseum, gevestigd Foksdiep 8, met de medisch-historische vakbibliotheek (ruim 1.200 meter) en collectie academische geschriften (proefschriften, oraties, enz.) van prof. Mart van Lieburg.
- De Stichting Geschiedenis Fysiotherapie, onderhuurder in het pand Foksdiep 8. Deze Stichting heeft een fraaie collectie toestellen en instrumenten en beheert een uitgebreide collectie boeken en documentatie. Contactpersoon: Henk Bijlsma, fysiotherapeut n.p.
- De Catharina Schrader Stichting is onderhuurder in het pand Foksdiep 4. Deze Stichting beheert een collectie historische instrumenten en modellen. De boekencollectie en documentatie worden afgestemd op de collectie van het TMGN, i.h.b. het deel dat onder beheer staat van de curatoren verloskunde en gynaecologie. Contactpersoon: mevr. E.C. (Loes) Schultz, verloskundige n.p.
- De Stichting Verpleegkundig Historisch Bezit wordt de huurder van het pand Foksdiep 2 dat door de SCME wordt beheerd. De Stichting, nu nog gevestigd te Amersfoort, is bezig met de voorbereiding van verhuizing naar de nieuwe locatie Contactpersoon: mevr. Ida van Deth-Ruys, verpleegkundige n.p.

Wat heeft het Trefpunt u te bieden?

Bij de oprichting van het TMGN schreef de Stichting het volgende over haar plannen.

'Het Trefpunt biedt u een uitgebreide bibliotheek met de belangrijkste medisch-historische monografieën en medisch-historische vaktijdschriften, een rijke collectie Nederlandse medische tijdschriften van ná 1830, een collectie Nederlandse medische proefschriften die voor de periode 1860-1965 volledig wil zijn, een selectie van de belangrijkste internationale medische tijdschriften voor

de verschillende medische specialismen en een grote verzameling academische redes. Voor de bestudering van deze bronnen worden speciale bijeenkomsten georganiseerd, in samenwerking met deskundigen uit de verschillende medische specialismen en disciplines. Maar U kunt ook individueel terecht om de collectie te raadplegen. Tientallen meters boeken, verkregen door schenkingen, wachten nog op selectie en sortering. Boekenliefhebbers en geïnteresseerden in de medische geschiedenis kunnen hier als vrijwilliger een bijdrage leveren. Bent u zelf verzamelaar van boeken en wilt u uw collectie aanvullen, dan is het mogelijk uit onze collectie doubletten aan te kopen.'

In het afgelopen jaar is invulling gegeven aan deze doelstellingen.

Vrijwilligers

Het Trefpunt wordt geheel gerund door vrijwilligers. Hun werk omvat diverse terreinen: het meehelpen aan onderhoud van het pand; het meehelpen aan het inventariseren, selecteren en catalogiseren van geschonken materiaal onder deskundige begeleiding van de curatoren; het ophalen van aangeboden boeken bij de schenkers, en het ontvangen en begeleiden van bezoekers.

Onze vrijwilligers s.s.t.t. zijn (stand juli 2015):

Theo Beijerinck

Arie Berghout

Margit Boer

Henk Bijlsma

Arnout Coster

Kees Graamans

Ernst Koppejan

Laura Krikken-Hogenberk

Wim van Lieburg

Lottie Lubsen

Dries van der Meulen

Jan Nassy

Leendert Quak

Marga Spil

Anno van der Tol

Piet van Velthoven

Gerrit-Jan van Wiggen

Frans Zonneveld

Ferdinand Zwaan

In april 2015 werd de inventarisatie en opstelling van de buitenlandse medische tijdschriften afgerond. Het sorteren en selecteren van de tientallen meters proefschriften is nog in volle gang. Een complete database met de gegevens van alle Nederlandse proefschriften vanaf 1578 wordt daarbij als hulpmiddel gebruikt. Daarna volgen nog enkele duizenden oraties. In het najaar wordt begonnen met de opstelling per vakgebied, van de collectie medische literatuur.

Schenkeningen

De collecties van het Trefpunt breiden in snel tempo uit een groot aantal schenkingen, zowel van instellingen als van particulieren.

(A) Instellingen

★ De medische boeken en tijdschriften uit de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) te Amsterdam vormden de eerste grote aanwinst van het Trefpunt. De tien kubieke meters bibliotheek zijn inmiddels door onze vrijwilligers gesaneerd en gesorteerd tot een collectie van circa 250 meter (historische) werken over de geneeskunde in de tropen en in ontwikkelingslanden.

★ De bibliotheek van de Willem Arntzhoeve (Altrecht) in Den Dolder, althans wat van deze boekerij nog over was. Vooral de psychiatrische tijdschriften uit de negentiende en vroege twintigste eeuw zijn voor ons Trefcentrum een aanwinst.

★ De bibliotheek van het Trimbos Instituut (Utrecht). Dankzij extra financiële ondersteuning kon het Trefcentrum de verhuizing van deze bibliotheek, inclusief de rollerkasten met ruim 1.000 meter plankruimte, realiseren. Daarbij moest op locatie te Utrecht al drastisch worden gesaneerd. Met deze boeken en tijdschriften die naar Urk zijn gekomen, beschikt ons Trefcentrum over de grootste boeken- en tijdschriftencollectie over de geschiedenis van de psychiatrie en de geestelijke gezondheidszorg in Nederland.

★ De bibliotheek van de Rutger Huizen (Utrecht), ooit bedoeld ter ondersteuning van het kenniscentrum voor seksualiteit. De collectie wordt verkaveld over de historische bibliotheek van de NVU (Foksdiep 4) en de collectie van het Trefcentrum.

★ De bibliotheek van de Koninklijke Nederlandse Centrale Vereniging tot bestrijding der Tuberculose (KNCV) (Den Haag). Een deel van collectie werd overgebracht naar de nieuwe behuizing van de KNCV; een selectie van de oude bibliotheek werd overgebracht naar het Trefcentrum.

★ Het archief en de documentatie van de opgeheven Stichting voor Algemene Lichttherapie, via R.T. Jans (Oosterbeek).

(B) Particulieren

De lijst van schenkingen door particulieren is lang. Een volledige lijst zal op de website (www.tmgm.nl) worden gepubliceerd. Hieronder een aantal belangrijke voorbeelden:

★ Collectie prof.dr. Maurits Frenkel (1919-2013), hoogleraar interne geneeskunde Rotterdam.

★ Collectie prof.dr. Karel Gill (1923-2015), hoogleraar huisartsgeneeskunde Leiden.

★ Collectie prof.dr. Ben Polak (1913-1993), hoogleraar huisartsgeneeskunde Amsterdam.

★ Collectie prof.dr. Isidore Snapper (1889-1973), hoogleraar interne geneeskunde.

★ Collectie prof.dr. Pieter J. Klopper (1929-2007), hoogleraar experimentele chirurgie Amsterdam.

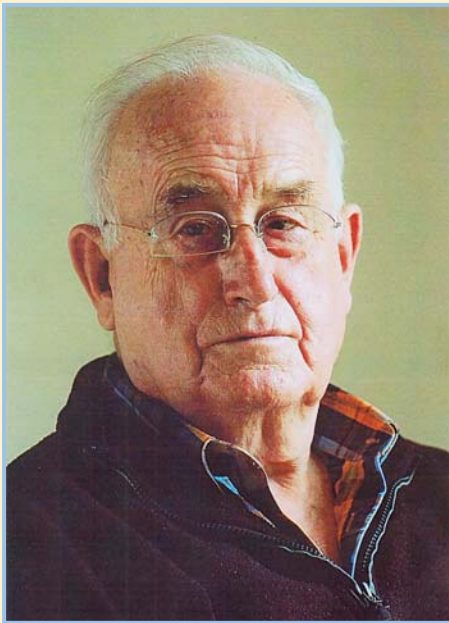
★ Collectie prof.dr. Kornelius J. van Deen (1914-1992), hoogleraar sociale geneeskunde Groningen.

★ Collectie dr. Jean-Jacques Brutel de la Rivière (1885-1972), oprichter Medisch Contact.

(C) Bijzondere vermelding verdienen de volgende schenkingen:

★ Een uitgebreide collectie gedenkboeken van ziekenhuizen en laboratoria, bijeengebracht en geschonken door Dr. Han Peek, befaamd Couperus-verzamelaar en lid van de Historische Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Klinische Chemie.

★ De rijke collectie over de geschiedenis van de tandheelkunde, opgebouwd door dr. Gerrit-Jan van Wiggen (Arnhem), vroeger beheerder van de Historische Tandheelkundige Collectie te Utrecht en gepromoveerd op een studie over de geschiedenis van het tandheelkundig beroep in Nederland (*In meer eerbare banen*, 1987).

★ De bibliotheek van Dr. Frans van der Kreek, een schenking van de familie Van der Kreek.

Frans van der Kreek (1924-2014) was opgeleid als dierenarts en had jarenlang in Alkmaar een praktijk voor behandeling van huis- en boerderijdieren. In 1965 trad hij in dienst van de Hoofdinspectie Levensmiddelen en Bestrijdingsmiddelen, waar hij zich profileerde als toxicoloog en internationaal expert ectoparasiticiden. Zijn historische belangstelling bracht hem begin jaren zeventig naar de medisch-historische cursussen te Amsterdam. Sinds de oprichting (1989) was hij actief lid van het Veterinair Historisch Genootschap. In 2000 promoveerde hij – 76 jaar oud – te Utrecht op een studie over de pionier van de toxicologie in Nederland Alexander van Hasselt (1814-1902). Zijn bibliotheek omvat meer dan honderd meter literatuur over de geschiedenis van de geneeskunde, diergeneeskunde, farmacie en toxicologie, biologie en natuurwetenschappen. Een rijke aanwinst voor ons Trefpunt!

Bijeenkomsten

Het Trefpunt heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een laagdrempelige accommodatie voor bijeenkomsten op (medisch-)historisch gebied. Enkele honderden bezoekers hebben inmiddels de weg naar het Trefcentrum gevonden.

- Vergaderingen van de NVMG en haar commissies
- Jubileumviering van de Stichting Geschiedenis Fysiotherapie (26-9-2014)
- Bijeenkomst Vereniging Geschiedenis Verpleegkunde (4-10-2014)
- Bijeenkomst van het Genootschap Historia Paediatrica (20-11-2014)
- Bijeenkomst Sociëteit Groningen (3-3-2015)
- Historical Committee European Thyroid Association (25 en 26-3-2015)

Op 20 september 2014 hield het Trefcentrum een Open Dag die 90 bezoekers trok!

Links: Bijeenkomst Historia Pediatrica o.l.v. Piet Schilte, 20 november 2014; rechts: Witness seminar kinderchirurgen o.l.v. A. van der Tol, 10 maart 2015

Inmiddels zijn de eerste *Witness Seminars* gehouden. Op 10 maart 2015 kwamen een vijftal eminente pioniers van de kinderchirurgie in Nederland samen met enkele jongere, historisch geïnteresseerde collega's onder leiding van Anno van der Tol bijeen om over de vroege ontwikkeling op dit terrein te spreken. De bijeenkomst en de bijdragen van de deelnemers zijn audiovisueel vastgelegd, zodat latere onderzoekers hier hun voordeel mee kunnen doen. Op 9 juli organiseerde dr. Arie Berghout een Seminar over de geschiedenis van de nierfunctie-vervangende therapie die door alle deelnemers én toehoorders eveneens als zeer succesvol werd beoordeeld. In het najaar volgen nieuwe seminars.

Onder leiding van Anno van der Tol en Dick de Jong (chirurg n.p. en in opleiding als filmwetenschapper) is de Werkgroep AMEN (Audiovisueel Medisch Erfgoed Nederland) van start gegaan. Deze werkgroep, waarin ook Jaap Borstlap (radioloog) en Rob Schippers (uroloog) zitting hebben, inventariseert oude medische films en video's en maakt die zo mogelijk door digitalisering toegankelijk voor medisch-historisch onderzoek.

De activiteiten van de Werkgroep Medisch Latijn en de Video-bijeenkomsten met de Daniël de Moulin-interviews zijn in voorbereiding.

Wat kunt u het Trefpunt bieden?

Schenken ter aanvulling van de collectie

Het gaat bij aanvulling van de collectie met name om boeken, documenten en archivalia die van belang zijn voor de beschrijving van de Nederlandse medische geschiedenis. Ook historische objecten zijn welkom. Het Trefpunt wil niet concurreren met de officiële bibliotheekinstellingen, archieven en musea waar boeken, archivalia en objecten beter op hun plaats zijn. Bij boeken van museale waarde zal in overleg met de schenker een passende bestemming worden gezocht. Aanmelding van schenkingen kan per e-mail [info\[at\]tmgn.nl](mailto:info[at]tmgn.nl) onder vermelding van uw naam, adres, telefoonnummer, e-mailadres en aard van de verzameling. Er wordt daarna contact met u opgenomen door een van onze vrijwilligers. In dat contact worden nadere afspraken gemaakt. Alle schenkingen zijn welkom, mits het Trefpunt de vrijheid houdt boeken, tijdschriften en archivalia te saneren wanneer die niet binnen het collectieprofiel van het Trefpunt passen. De schenking wordt volledig eigendom van de SCME. De baten van eventuele verkoop van dubletten zijn voor de SCME. De SCME heeft de zgn. culturele ANBI status (Algemeen Nut Beogende Instelling). Dit kan bij waardevolle collecties fiscaal voordeel opleveren voor de schenker. De schenking kan in een eenvoudige overeenkomst worden bevestigd.

Bestuur en beheer

Het **bestuur van het Trefpunt** bestaat uit:

- F.J. Schuitemaker, internist-intensivist (voorzitter)
- Th.M.G. van Berkestijn, arts n.p. (secr.-penningmr.)
- W.H. Cense, arts n.p.
- E.I. Iwema Bakker, arts n.p.
- Th.J.M. Beijerinck, arts n.p.
- A. van der Tol, chirurg n.p.

De SCME heeft een **Raad van Advies** geformeerd die ons met juridische, financiële en andere expertise wil bijstaan. Dit gremium bestaat uit:

- Mr. C. de Bruijne, voorzitter
- Prof.dr. F. Keverling Buisman
- Drs. J.H.W. Bruins Slot
- Mr. H.R. Behrens
- Mr. J.C. van Hasselt

Het Trefpunt wordt beheerd door prof. Mart van Lieburg, hoogleraar medische geschiedenis in Rotterdam, Groningen en Leiden, en bibliothecaris van de *Bibliotheca Medica Neerlandica* van de KNMG (in de UB Amsterdam).

Toekomstvisie, continuïteit, financiering

Het bestuur van de SCME heeft om het Trefpunt mogelijk te maken flinke investeringen gedaan. De Stichting Historia Medicinae, de Stichting Pieter van Foreest resp. het Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds hebben het Trefpunt voor de eerste inrichtingskosten met een zeer gewaardeerde subsidie financieel gesteund.

Een kring van liefhebbers van de medische geschiedenis hebben het Trefpunt financieel ondersteun en ook verdere ondersteuning toegezegd als vriend of als mecenas, of door adoptie van een boekenkast of -plank. Hun namen worden op de website van het Trefpunt dankbaar vermeld.

De financiering en exploitatie van de accommodatie en activiteiten wil de Stichting verder realiseren (a) uit activiteiten van de NVMG, medisch-wetenschappelijke verenigingen of andere geïnteresseerden die huur- en gebruikersbijdragen inbrengen, en (b) door verkoop van doubletten. Hoewel het bestuur de ambitie heeft om via deze inkomsten de exploitatie kostendekkend te maken is er, om de toekomst zeker te stellen, meer nodig.

Wellicht zal, als er zich meer beroepsgroepen aansluiten, uitbreiding – ook in ruimtelijke zin – nodig zijn. Het bestuur wil daarom actief zoeken naar fondsen die culturele activiteiten en het redden van medisch(-historisch) erfgoed ondersteunen, en naar sponsors die willen bijdragen aan een meer structurele financiering. Het bestuur zal via haar website informeren over zijn activiteiten en verantwoording afleggen over het financieel beleid.

Praktische informatie

Stichting Centrum Medisch-historische Documentatie en Medisch Erfgoed.

Correspondentie-adres: Stationsstraat 1, 6881 VX Velp Gld, tel. 026-3623517.

KvK-nummer: 58248358.

ING-bank IBAN: NL79INGB0006084281. BIC: INGBNL2A.

Bezoekersadres: Foksdiep 4, 8321 MK Urk.

Website: www.tmgm.nl, met een agenda van de geplande activiteiten.

Bereikbaarheid: met de auto via de N50 (afslag 33 naar de N352) of A6 (afslag 13 naar N352), daarna borden Industrierrein Zwolsehoek volgen. Met het OV via NS Lelystad, daarna Qliner 345 die bij de bushalte Domineesweg direct aansluit op buslijn 149 naar bushalte Marsdiep (zie www.9292.nl).

Accommodatie, faciliteiten en toegankelijkheid: U kunt het Trefpunt bezoeken op afspraak via de e-mail ([info\[at\]tmgn.nl](mailto:info[at]tmgn.nl)). U heeft dan vrije toegang tot de boekencollectie. Fotokopiëren en fotograferen is mogelijk. Het Trefpunt beschikt over een computer met internetverbinding.

Voor groepen zijn er vergader- en studieruimten beschikbaar. Voor kleine groepen is een vergadertafel van ca 15 personen aanwezig. Voor grotere groepen (tot ca 50 personen) is accommodatie aanwezig in diverse opstellingen. Opgave hiervoor eveneens per e-mail, liefst twee maanden tevoren. De secretaris-penningmeester informeert U graag over de kosten.

Voor de bezoekers zijn koffie en thee in de pantry voorradig; u moet het wel zelf zetten en serveren! Ook zijn er frisdranken beschikbaar. In overleg kan voor een lunch worden gezorgd. In het dorp zelf zijn voldoende horecagelegenheden. Voor uitgebreidere (meerdaagse) congressen en conferenties worden aparte afspraken gemaakt. Voor horeca-accommodaties (ook logies) wordt samengewerkt met de VVV Urk / Flevoland.

Wij zoeken uitbreiding van de kring van vrijwilligers en 'curatoren'!

Voor het toegankelijk maken van de collecties zoekt de Stichting vrijwilligers! Wie wil, bijvoorbeeld één dag per maand, ons team van vrijwilligers versterken?

Anderhalve eeuw medische geschiedenis gaat door uw handen!

Vrijwilligersdagen zijn geanimeerde bijeenkomsten van liefhebbers van oude boeken en medische geschiedenis.

Meld U aan bij onze secretaris: zie het adres hierboven.

Uw oude medische en medisch-historische boeken zijn welkom!

Het Trefpunt biedt een unieke low-budget accommodatie met goede faciliteiten voor vergaderingen en bijeenkomsten!

AANMELDINGSFORMULIER

Verzenden: Foksdiep 4, 8321 MK Urk

Of meld U aan via info@tmgn.nl (zie www.tmgn.nl)

JA, IK STEUN GRAAG HET BEHOUD VAN MEDISCH-HISTORISCHE DOCUMENTATIE EN MEDISCH ERFGOED!

- IK WORD VRIEND** VAN DE STICHTING VOOR € 25 per jaar
- IK WORD MECENAS** VAN DE STICHTING VOOR € 100 per jaar
- IK ADOPTEER** EEN BOEKENPLANK / BOEKENKAST DOOR EEN EENMALIGE SCHENKING
- IK SCHENK** MEDISCHE / HISTORISCHE BOEKEN. NEEM CONTACT MET MIJ OP
- IK DONEER / LEGATEER** (NB onze ANBI-status!). NEEM CONTACT MET MIJ OP

Naam:

Adres:

Postcode-woonplaats:

E-mailadres:

*_*_*_*

DE STICHTING CENTRUM MEDISCH-HISTORISCHE DOCUMENTATIE EN MEDISCH ERFGOED HEEFT DE CULTURELE ANBI-STATUS!

(Voor de belastingvoordelen en extra giftenaftrek, zie www.belastingdienst.nl)